

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 Oslo

Saksbehandler, innvalgstelefon
Ing-Lill Pavall, 75 53 16 46

Høring - rapport fra arbeidsgruppe som har utarbeidet kriterier og indikatorer for bærekraftsmålene i reindriftspolitikken

Viser til høringsbrev datert 1. februar 2021 fra Landbruks- og matdepartementet.

Bakgrunn

Landbruks- og matdepartementet har sendt på høring rapport fra arbeidsgruppa som har utarbeidet kriterier for bærekraftsmålene i reindriftspolitikken. Arbeidsgruppa foreslår 14 kriterier for bærekraftig reindrift. Til disse er det knyttet 39 indikatorer. LMD mener det ikke er hensiktsmessig å bruke alle. Departementet vil gjøre en prioritering blant annet etter innspill i høringsrunden. LMD ønsker særlig innspill om hvilke kriterier som bør prioriteres. I tillegg vil de ha innspill om rapporteringen er gjennomførbar for indikatorene.

Forholdet til FNs bærekraftsmål

Statsforvalteren konstaterer at kriteriene for bærekraft ikke er beskrevet i forhold til FNs bærekraftsmål. FNs bærekraftsmål gjelder for alle land i verden. Målene har stor innvirkning på politikken - både i kommuner, regioner og overordnet statlig nivå. Målene skal blant annet danne grunnlag for hvordan offentlige etater på ulike nivå løser sine oppgaver.

Ett av hovedprinsippene i bærekraftsmålene er at ingen skal utelates. De mest sårbare menneskene må derfor prioriteres. Urfolk er for eksempel en prioritert gruppe, i tillegg til mennesker med nedsatt funksjonsevne, flyktninger, etniske og religiøse minoriteter, m.fl.

Statsforvalteren mener at bærekraftsmålene i reindriftspolitikken kan ses i sammenheng med FNs bærekraftsmål. De kan også vektles i forhold til flere av bærekraftsmålene. Det har betydning for hvilke bærekraftskriterier som bør prioriteres. Det kan også være nyttig i forbindelse med evaluering av måloppnåelsen i reindriftspolitikken.

Under følger en sammenstilling av FNs bærekraftsmål og beskrivelse av **noen** mål som er aktuelle å relatere til bærekraftig reindrift.

Nr. 2: Utrydde sult

Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Nr. 3: God helse og livskvalitet

Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Nr. 4: God utdanning

Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Nr. 5: Likestilling mellom kjønnene

Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Nr. 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Nr. 13: Stoppe klimaendringene

Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Nr. 15: Livet på land

Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts mangfold

Nr. 16: Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner

Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

Statsforvalteren viser til bærekraftsmål 13 som eksempel på hvordan FNs bærekraftsmål kan legges til grunn for arbeidet med bærekraftmålene i reindrift. Vi legger merke til at klimaendringer er tenkt inkludert i kriterium 1 (Reindriftens driftsform opprettholdes med naturlig flytting og bruk av årstidsbeitene). Det er likevel lagt liten vekt på en av de største utfordringene som reindriften vil stå overfor i kommende år. Ingen av bærekraftskriteriene er direkte knyttet til klimaendringer. Det er heller ikke foreslått indikatorer som omfatter klimatiltak og klimatilpasning i reindriften.

Vi mener at departementet bør vurdere om klimaendringer bør komme inn som et eget kriterium med tilhørende indikatorer. Her vil det sannsynligvis være ulikheter mellom reinbeiteområder. Det er også viktig å være klar over at klimaendringer påvirker den grenseoverskridende reindriften. Det kan gi endringer i samebyenes beitebruk, noe som igjen påvirker reindriften i Nordland.

Flere andre av FNs bærekraftsmål kan knyttes til kriterier for bærekraftig reindrift uten at vi omtaler det nærmere her.

Statsforvalteren legger FNs bærekraftsmål til grunn i vårt arbeid. Det er også framhevet i embetsoppdraget. Vi mener at prioriteringen av reindriftens bærekraftskriterier kan bli enklere dersom de bygger på FNs bærekraftsmål. Departementet bør i det videre arbeidet vurdere de foreslåtte bærekraftskriteriene med bakgrunn i FNs bærekraftsmål.

Generelle merknader til rapporten

Arbeidsgruppas mandat knytter kriterier for bærekraftig reindrift til elementer som gjør at reindrift har vitalitet og livskraft over tid. Statsforvalteren syns dette er en god overordnet bedømming av hva bærekraftig reindrift er.

Vi mener videre at bærekraftskriteriene må kunne vise utviklingen i hvert enkelt reinbeiteområde slik at de regionale ulikhetene og utfordringene kommer fram. Det gjør at reindriftspolitikken bedre kan tilpasses utfordringene som reindriften har, for eksempel i Nordland. Det er viktig at departement og Stortinget får kunnskap om bærekraften i reindriften i Nordland, og ikke bare på overordnet nivå eller i Finnmark som har andre typer utfordringer.

Arbeidsgruppas sammensetning

Statsforvalteren registrerer at arbeidsgruppa har hatt overvekt av representanter fra Troms og Finnmark. Det har ikke vært med representanter fra Nordland eller Trøndelag. Det gjør at vi stiller spørsmål om forholdene i «sørområdene» kommer godt nok fram. Det kan videre hatt innvirkning på forslagene fra arbeidsgruppa.

I oppfølgingen bør departementet vurdere å gjennomføre møte for å drøfte kriteriene i forhold til Nordland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde. I en slik sammenheng er det naturlig at representanter fra både næring og forvaltning deltar.

Grunnlag for kriterier og indikatorer

Arbeidsgruppa har arbeidet ut fra prinsippet om at kriterier er overordnede og i tråd med målene i reindriftspolitikken. Indikatorene er mer konkrete og skal si noe om utviklingen over tid. Til alle kriteriene er det foreslått kvantitative eller kvalitative indikatorer.

Det framgår av rapporten at arbeidsgruppa har lagt følgende forutsetninger til grunn:

- Kriteriene skal ligge innafor rammene av gjeldende reindriftspolitikk
- Indikatorene skal være enkle å måle
- Indikatorene skal bygge på et eksisterende og tilgjengelig datagrunnlag

Arbeidsgruppa har begrenset indikatorene til eksisterende datagrunnlag. Statsforvalteren kan ikke se at mandatet har satt en slik avgrensning. Begrunnelsen arbeidsgruppa bruker, er at indikatorene ikke skal medføre økt behov for rapportering for reineiere og reinbeitedistrikter.

Mesteparten av indikatorene som arbeidsgruppa foreslår, bygger på datagrunnlag innhentet og bearbeidet av reindriftsforvaltningen. Noen av indikatorene er knyttet til oppfølging av bestemmelser i reindriftsloven. Begge typer indikatorer kan brukes, men må vurderes grundig i forhold til det kriteriet de er ment å dekke.

Vi mener at alle indikatorene som velges, må ha godt nok grunnlag for å vise utviklingen i de enkelte reinbeiteområdene. Derfor bør departementet vurdere annet datagrunnlag i tillegg, eller etablere nye datagrunnlag som ikke belaster næringa med mer rapportering. Vi har flere forslag til andre indikatorer. Vi har valgt å omtale kriteriene i dette brevet, mens indikatorene er omtalt i et eget vedlegg (vedlegg 1).

Bruk av kriterier og indikatorer

Kriteriene med tilhørende indikatorer skal måle effekten av eksisterende politikk og gi kunnskapsgrunnlag for videre politikktutforming. De skal brukes til å vurdere utviklingen i reindriften over tid. De skal ikke brukes til å vurdere enkeltdistrikt eller reineiers måloppnåelse. Det framgår at

det er hensiktsmessig å rapportere på områdenivå. Statsforvalteren er enig i at kriteriene må synliggjøre ulikhetene mellom reinbeiteområder.

Kriteriene skal brukes til å rapportere på måloppnåelse i reindriftspolitikken til Stortinget. Det framgår ikke i hvilken form det skal gjøres. Det mest nærliggende er å anta at det gjøres i den årlige behandlingen av reindriftsavtalen i Stortinget. Et annet alternativ som ikke er nevnt, er en jevnlig rapportering på lengre tidsintervall, for eksempel hvert fjerde år. Det kan gi et bedre bilde av utviklingen over tid. Statsforvalteren antar at Stortinget selv må vurdere i hvilken form rapporteringen skal gjøres, og hvor ofte det skal skje.

Vi antar at kriteriene og indikatorene skal brukes i reindriftsavtaleforhandlingene mellom LMD og NRL. I den sammenheng bør avtalepartene avklare hvor ofte de vil foreta en utviklingsanalyse for de ulike reinbeiteområdene. Hensikten bør være å vurdere hvor godt virkemiddelbruken treffer i hvert enkelt reinbeiteområde, og om det kreves ulike regionaliserte virkemidler. Statsforvalteren mener det er legger til rette for en mer målrettet virkemiddelbruk tilpasset hvert reinbeiteområde.

Statsforvalteren mener at kriteriene også kan brukes til å vurdere endringer på andre politikkområder enn reindrift. Det mest nærliggende er i sammenheng med rovviltpolitikken og vurderingen av reindriftenes bærekraft i forhold rovviltbelastning. Også i forhold til arealforvaltning og tap av reindriftsarealer, kan kriteriene være verdifulle.

Ellers nevner rapporten at kriteriene kan brukes til å gi styringssignaler til underliggende virksomheter. Her er Statsforvalteren en viktig samarbeidspart. Statsforvalteren ønsker at kriteriene knyttes til områdenivå. Det medfører at styringssignalene i en viss grad kan tilpasses forholdene i området som den enkelte statsforvalter har ansvaret for. Styringssignalene har hittil vært basert på overordnede forhold i reindriften. I Nordland er det en del spesifikke utfordringer som skiller seg ut. Hvis kriteriene brukes til å analysere utviklingen i de enkelte reinbeiteområdene, vil det bli enklere for departementet å tilpasse styringssignalene regionalt.

I den grad bærekraftkriteriene krever rapportering fra statsforvalteren, bør departementet vurdere om det skal skje i forbindelse med den ordinære årsrapporten. Et annet alternativ er en egen rapportering på de utvalgte indikatorene i forbindelse med forberedelsen til reindriftsavtalen. Vi mener at dette bør drøftes nærmere mellom departementet, Landbruksdirektoratet og statsforvalterne når bærekraftkriteriene er definert.

Statsforvalterens vurdering av foreslåtte kriterier

Kriteriene er søkt tilpasset målene i reindriftspolitikken. Utfordringen er å finne kriterier med tilhørende indikatorer som er sammenlignbare i de ulike reinbeiteområdene. Samtidig skal det ikke være for mange kriterier og indikatorer.

Statsforvalteren mener at kriterier og indikatorer som dekker den helhetlige bærekraften er de viktigste. Vi foreslår å prioritere disse. Da må elementer fra økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft inkluderes i den helhetlige bærekraften.

Statsforvalteren har testet de foreslåtte kriteriene i forhold til reindriften i Nordland. Vi har brukt testen som grunnlag for vurdering av forslagene fra arbeidsgruppa.

Nedenfor har vi listet opp kriteriene slik de er satt opp i vedlegg 1 (Arbeidsgruppas forslag til kriterier og indikatorer for bærekraftig reindrift). Statsforvalterens merknader framgår under hvert punkt.

Kriterier for bærekraftig reindrift (økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft)

Dette skal dekke den helhetlige bærekraften i reindriften. Statsforvalteren mener at disse er de viktigste. Noen av kriteriene som foreslås, har indikatorer som kan brukes under flere kriterier. For eksempel vil en familiebasert reindrift ha betydning for arbeidskraft som kan bidra til at nødvendig arbeid blir gjort (eks. flyttinger og bruk av årstidsbeiter). Samtidig kan det ha betydning for den økonomiske bærekraften (tilleggsnæringer).

Kriterium 1: Reindriften driftsform opprettholdes med naturlig flytting og bruk av årstidsbeitene

Statsforvalteren mener at dette kriteriet kan si noe om utviklingen i reindriften. Naturlig flytting og bruk av årstidsbeitene medfører fleksibilitet. Kriteriet framhever betydningen av vern av flyttleier, noe som er viktig blant annet i klimasammenheng og ved vurdering av arealinngrep. Funksjonelle flyttleier opprettholder beitebruken langs flyttleiene og bidrar til mer spredt beitebruk. Det gir større valgmuligheter i et klima under endring.

For Nordland er det ikke sikkert at dette kriterier treffer i alle sammenhenger og i alle reinbeitedistrikter. Noen reinbeitedistrikter er avhengig av å transportere rein for å kunne bruke kystområder og øyer eller vinterbeite i Sverige. Transport av rein med dette formålet må ikke brukes som en indikator på at driftsformen ikke er bærekraftig.

Forslag på nytt kriterium knyttet til reindriftsarealene – tap av reindriftsareal

Vi foreslår et nytt kriterium som kalles «Tap av reindriftsareal». Vi mener at det er et viktig kriterium som bør være med under helhetlig bærekraft. Vi foreslår å bygge kriteriet på en indikator som gir en regelmessig analyse av arealpåvirkning i form av avstand til arealinngrep. Se indikatorer, vedlegg 1.

Kriterium 2: Reindriften opprettholdes som en familiebasert næring

Reindrift er en samisk næring basert på arbeidsfellesskap der tradisjonell kunnskap videreføres, og faglige ferdigheter blir utviklet. I tillegg har reindrift stor betydning for samisk kultur, språk og identitet. Vårt inntrykk er at reindriften i Nordland er basert på familiens arbeidsressurser der hver enkelt bidrar med sin kapasitet og kunnskap. Dette er et kriterium som kan brukes, først og fremst for å synliggjøre den kulturelle bærekraften.

Kriterium 3: Dyrevelferden er god

Statsforvalteren mener at det er et viktig kriterium. Problemet er at det er vanskelig å finne målbare indikatorer som gir gode opplysninger om kriteriet. Dyrevelferd har også sammenheng med rovviltbelastning. Derfor kan indikatorer som omhandler rovvilt, også brukes i forhold til dyrevelferd.

Kriterium 4: Tap av rein til rovvilt reduseres

For reindriften i Nordland er dette ett av de viktigste kriterier for bærekraft. Likevel mener vi at kriteriet bør kalles «Tap av rein reduseres». Det skyldes at tapssammenhenger kan være sammensatte og ikke bare knyttet til én bestemt faktor. Samtidig er det totaltapet som påvirker bærekraften.

Statsforvalteren har startet et arbeid med å finne ut mer om tapssammenhenger i reindriften i Nordland. Vår analyse viser at tap av rein kan ha sammenheng med arealpåvirkning og nærhet til tekniske inngrep, i tillegg til rovvilt (vedlegg 2). Arealinngrep og forstyrrelser påvirker reinens bruk av områder og reineiers valgmuligheter i beitebruk.

Vi foreslår at dette tapskriteriet bygger på en indikator som viser kalveslaktandelen i forhold til total reintall (evt. simletall). Denne indikatoren vil vise hvor mye kalv som er til overs til slakt etter tap og påsett. Vi mener at faktoren gir en god illustrasjon på ulikhetene i tapssituasjonen mellom

reinbeiteområder. Den har en liten svakhet fordi den bare omfatter slaktet kalv (79 % kalveslakt totalt i 2019). Indikatoren kan også kobles til opplysninger om arealbelastning og vise mulige tapssammenhenger. Se vedlegg 1 og 2.

Videre mener vi at indikatorer knyttet til rovvilt, hører til under kriteriet «tap av rein reduseres». Der foreslår vi to nye indikatorer som viser rovviltbelastningen. De nye indikatorene er knyttet henholdsvis til rovviltprioriterte områder og rovviltbestander, se vedlegg 1. Ved å bruke disse indikatorene, vil man få fram ulikheter mellom reinbeiteområder i rovviltbelastning, og mulighetene reindriften har til å velge områder som ikke er prioritert til rovvilt.

Kriterium 5: Et velfungerende internt selvstyre

Dette kriteriet er selve grunnlaget for at reindriften skal fungere og være bærekraftig over tid. Internt selvstyre kan framstå svært ulikt, særlig mellom reinbeitedistrikter med få siidaandeler og de med mange siidaandeler.

Konklusjon

Statsforvalteren mener at bærekraftkriterier først og fremst bør knyttes til den helhetlige bærekraften i reindriften. Ideelt sett bør kriteriene ha elementer som dekker økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft.

Vi anbefaler at følgende kriterier velges:

- Reindriften driftsform opprettholdes med naturlig flytting og bruk av årstidsbeitene
- Tap av reindriftsareal
- Reindriften opprettholdes som en familiebasert næring
- Dyrevelferden er god
- Tap til rein reduseres, herunder tap til rovvilt
- Et velfungerende internt selvstyre
- Klimaendringer (som egen indikator eller under kriterium 1)

Hvis departementet ønsker et rent økonomisk kriterium i tillegg, foreslår vi å bruke kriteriet «Reindriften har balanse mellom inntekter og kostnader over tid», se omtale under.

Kriterier for økologisk bærekraftig reindrift

Vi mener at de beste kriterier for økologisk bærekraft, er de vi har foreslått under den helhetlige bærekraften.

Kriterium 6: Reindriften har tilgang på beiteressurser av god kvalitet

Dette er et kriterium som har betydning for økologisk bærekraft og kan brukes. Den kan også knyttes til tap av reinbeiteareal.

Kriterium 7: Reindriften arealressurser blir ivaretatt

Dette er et kriterium som blir stadig viktigere. Vi ser det i forhold til nye arealinngrep og nye forstyrrelser i reindriften. Vi mener at dette kriteriet kan brukes, men at kriteriet «Tap av reindriftsareal» er bedre.

Kriterier for økonomisk bærekraftig reindrift

Dette er viktig kriterier, spesielt i forhold til analyse av den økonomiske utviklingen i reindriften på områdenivå, og for å vurdere virkemiddelbruken over reindriftsavtalen.

Kriterium 8: Reindriften utvikler produkter som markedet etterspør

Dette kriteriet har innvirkning på økonomisk bærekraft. Det sier ikke så mye om utviklingen i den økonomiske bærekraften fordi kostnadene spiller minst like stor rolle. Så lenge reinkjøtt er etterspurt i markedet, vil reinkjøttprodukter ikke være et spesielt godt kriterium. Det er antakelig bedre å kalle kriteriet «reinkjøtt er etterspurt i markedet». Departementet får vurdere hva kriteriet skal kalles hvis det skal brukes.

Kriterium 9: Det utvikles tilleggsnæringer i tilknytning til reindrift

Det er et kriterium som kan si noe om økonomisk fleksibilitet. En siidaandel som driver tilleggsnæring, kan ha flere bein å stå på hvis inntektene fra reindrift svikter, for eksempel etter en beitekrise. Vi mener det kan være vanskelig å få et godt datagrunnlag. Derfor kan dette kriteriet utelates, eventuelt bør det brukes andre indikatorer enn de som arbeidsgruppa forslår.

Kriterium 10: Reindriftsnæringen har balanse mellom inntekter og kostnader over tid

Dette er et viktig kriterium for økonomisk bærekraft. Her fins det godt datagrunnlag over tid. Grunnlaget er enkelt å gjøre sammenlignbart i langtids-serier. Kriteriet kan brukes.

Kriterium 11: Reindriften har god produktivitet

Dette kriteriet er lite verdifullt for områder der det er store tap av rein. Dette kriteriet kan utelates. Hvis tapssituasjonen går ned, vil det bli et bedre grunnlag for å bruke kriteriet.

Kriterier for kulturell bærekraftig reindrift

Vi synes det er vanskelig å finne gode kriterier for kulturell bærekraft. Det skyldes at den kulturelle bærekraften vises best internt i reindriften. Her er det vanskelig å finne målbare indikatorer. Derfor mener vi at det beste kriteriet til dette formålet er «Reindriften opprettholdes som en familiebasert næring».

Kriterium 12: Tradisjonell kunnskap inngår i som en del av kunnskapsgrunnlaget i forvaltningen

Dette kriteriet er vanskelig å måle. Det er videre vanskelig å utvikle metodikk for hvordan tradisjonell kunnskap skal inngå som en del av kunnskapsgrunnlaget i forvaltningen. Da tenker vi på arbeidet som utføres både i reindriftsforvaltningen, i rovviltforvaltningen og kommunal forvaltning. Vi mener det er et godt kriterium, men det bør utvikles videre.

Kriterium 13 Det tradisjonelle reinmerket opprettholdes og brukes

Dette kriteriet er nært knyttet til reindriftsamisk merketradisjon. Tradisjonell merking av rein er den sikreste måten å identifisere eierskap til rein og er alltid førstevalg ved identifisering. Det er nærmest utenkelig at samisk reindrift slutter med tradisjonell reinmerking. Derfor har kriteriet liten verdi for å vurdere kulturell bærekraft.

Kriterium 14: Samisk språk er en viktig del av reindriftskulturen

I og med at reindrift er en samisk næring, vil reindrift og samisk språk henge sammen med hverandre. Det er vanskelig å måle det internt i reindriften. Arbeidsgruppa har knyttet kriteriet til kontakten med forvaltningen. Det er ulikheter mellom reinbeiteområdene når det gjelder behovet, også når det gjelder hvilket samisk språk som etterspørres. Indikatoren kan brukes, men sier mest om språket reineiere bruker i kontakt med forvaltningen.

Videre arbeid med utvikling av bærekraftkriterier

Statsforvalteren mener det er viktig at bærekraftkriteriene i reindrift blir definert. Arbeidsgruppas rapport er et utgangspunkt. Langtids-seriene som tidligere var lett tilgjengelig i Landbruksdirektoratet, kan brukes til å sammenligne bakover i tid.

Vi mener at kriteriene og indikatorene trenger mer bearbeiding og utprøving. Vi bidrar gjerne i det videre arbeidet sammen med Landbruksdirektoratet og departementet. Det gjelder særlig hvis departementet ønsker å utvikle flere indikatorer som kan knyttes til tap av rein.

Videre foreslår vi at departementet følger opp høringsrunden med å arrangere et seminar/arbeidsmøte om bærekraftkriterier i reindrift. Vi mener det er viktig å knytte bærekraftkriteriene til FNs bærekraftmål. I Sverige er det blant annet gjort en analyse av reindriftenes bærekraft i Malå sameby, basert på FNs bærekraftmål. En presentasjon av denne analysen kan eventuelt være ett av temaene på et slikt seminar/arbeidsmøte.

Med hilsen

Magne Totland
fungerende landbruks- og reindriftsdirektør

Stein Tage Domaas
underdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

- 1 Vurdering av foreslåtte indikatorer
- 2 Sammenheng mellom tap av kalv og nærhet til større tekniske inngrep

Statsforvalteren i Nordland

Nordlaanten Staatehaaltoje
Nordlánda Stáhtaháldadiddje

Vedlegg 1

Vurdering av indikatorer knyttet til foreslåtte kriterier

Kriterier og indikatorer for bærekraftig reindrift (økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft)

Kriterium 1: Reindriftens driftsform opprettholdes med naturlig flytting og bruk av årstidsbeitene

Foreslåtte indikatorer

1.1 Tilleggsfôring med kraftfôr

Indikatoren skal bygge på datagrunnlag over hvor mye kraftfôr til rein som selges via Felleskjøpet. Denne indikatoren kan brukes.

En annen indikator som kan vurderes, er oversikt over hvor mange reinbeitedistrikt per reinbeiteområde som får tilskudd fra RUF og tilskudd til FTK-tiltak (forebyggende tiltak mot tap til rovvilt) til fôring av rein. Statsforvalteren lager årlig oversikt over FKT-tiltak og kan tilpasse datagrunnlaget for slik bruk. Vi antar at Landbruksdirektoratet kan gjøre noe tilsvarende for RUF.

1.2. Endringer i beitetider

Indikatoren bygger på rapportering fra Statsforvalteren over hvor mange reinbeitedistrikter som endrer beitetidene i bruksreglene. Denne indikatoren vil fortelle lite om reinbeiteområder der det er beitetid hele året. I Nordland er det to reinbeitedistrikter som har beitetid på vinterbeite i egne soner. For Nordland vil denne indikatoren ikke si noe i forhold til kriteriet. Vi tviler på at denne indikatoren vil gi noen god oversikt over utviklingen i driftsform. Denne indikatoren kan utelates hvis det ikke er sterke grunner for å ha den med i andre reinbeiteområder.

1.3. Antall omlegginger av flyttleier godkjent av LMD

Indikatoren bygger på oversikt fra LMD hvor mange flyttleier som er godkjent lagt om. I Nordland vil denne indikatoren ikke fortelle mye om tilstanden for reindriftens flyttleier. Den vil ikke ha med oversikt over allerede stengte flyttleier. Utbygging av infrastruktur og generell samfunnsutvikling har allerede ført til at mange flyttleier ikke lenger er funksjonelle.

Statsforvalteren foreslår en ny indikator, eventuelt som et tillegg. Vi foreslår at det utarbeides oversikt over reinbeitedistriktene behov for transport på grunn av stengte flyttleier. Dette er opplysninger som Statsforvalteren kan hente inn fra reinbeitedistriktene, f.eks. hvert fjerde år.

Forslag nytt kriterium: Tap av reindriftsareal

Forslag indikator

Vi foreslår en regelmessig oversikt over arealpåvirkning i form av avstand til arealinngrep. Det vil gi opplysninger om arealpåvirkning over tid. Datagrunnlag fins blant annet i Statistisk

sentralbyrås analyse av avstand til inngrep og i INON-kartleggingen (1998, 2008, 2018). Omtales også under kriterium 6, indikator 6.2.

Kriterium 2: Reindriften opprettholdes som en familiebasert næring

Foreslåtte indikatorer

2.1 Antall siidaandeler og antall personer med rein i siidaandel

Indikatoren bygger på data fra totalregnskapet for reindrift. Denne indikatoren gir en kvantitativ oversikt over antall siidaandeler og reineiere totalt i Norge og i hvert reinbeiteområde. Den forteller lite om hvor familiebasert reindriften er. Indikatoren kan utelates.

Statsforvalteren mener at en bedre indikator vil være antallet reineiere fordelt på kjønn og alder i siidaandel. Opplysningene fins i eksisterende datagrunnlag fra melding om reindrift. Ved å tilrettelegge opplysningene er det mulig å få en oversikt over fordelingen av kjønn og alder totalt i siidaandelene i reinbeiteområdet. Indikatoren kan for eksempel være gruppert på antall personer under myndighetsalder fordelt på kjønn, antall personer mellom 18 og 67 år fordelt på kjønn og antall personer over 67 år fordelt på kjønn. Det er mulig å velge flere grupperinger basert på alder. Jo mer detaljert grupperingen er, jo bedre opplysninger gir det om tilgjengelig arbeidskraft, rekruttering, mv.

2.2. Alders- og kjønnsfordeling for siidaandelsledere

Denne indikatoren bygger på data fra totalregnskapet for reindrift. Statsforvalteren mener at denne indikatoren sier noe om ulikhetene i kjønn og alder mellom siidaandelslederne. Det gir ingen tilleggsopplysninger som kan si noe om omfanget av familiebasert reindrift. Denne indikatoren kan utelates. Hvis departementet ønsker at ulikheter i kjønn skal synliggjøres, kan denne indikatoren brukes.

2.3. Inntekter fra binæringer

Denne indikatoren bygger på data fra totalregnskapet for reindrift. Statsforvalteren mener at indikatoren sier noe om binæringsaktiviteten i siidaandelene. Det gir en indikasjon på om det er plass til flere i familien til å utøve virksomhet knyttet til reindrift. Svakheten er at datagrunnlaget bare omfatter siidaandeler som fyller vilkårene for å få tilskudd etter dagens regelverk. Indikatoren kan brukes.

2.4 Andel ektefeller/samboere med felles siidaandel

Denne indikatoren bygger på data fra totalregnskapet for reindrift. Statsforvalteren mener at denne indikatoren gir indikasjon på om det er plass til mer enn én person i en siidaandel som kan utøve aktiv reindrift. Indikatoren kan brukes.

Kriterium 3: Dyrevelferden er god

Foreslåtte indikatorer

3.1 Kalveandel av totalslakt

Denne indikatoren forteller hvor stor andel kalv som slaktes av totalt slakteuttak. Det gir nødvendigvis ingen god indikasjon på dyrevelferden. Denne indikatoren kan utelates.

3.2. Slaktevekt for kalv

Indikatoren har likheter med vektnormer for gjennomsnittlig slaktevekt på kalv. Slaktevekt på kalv gir indirekte indikasjoner om kondisjonen til rein. Det kan igjen indikere om reintallet er tilpasset beitegrunnet. Vekt på kalv påvirkes mest av simlas kondisjon og kalvens tilvekst på vår-, sommer- og høstbeite. Indikatoren er misvisende i områder der det er store reintap, og samtidig høye slaktevekter på kalv, for eksempel i Nordland. Vi mener at denne indikatoren kan brukes, men gir mindre opplysninger om dyrevelferden på alle årstidsbeiter.

3.3. Kalvetilgang etter tap

Denne indikatoren gir informasjon om tap av kalv. Kalvetap kan relateres til mange årsaker. I Nordland er rovvilttap en stor tapsårsak. Det er nødvendigvis ikke slik at rovvilt bare tar rein som er i dårlig kondisjon. Kalvetap er mindre egnet som indikator på dyrevelferd, i alle fall i områder der slaktevektene er høye. Samtidig kan man spørre om rovviltangrep, rovviltskader og tap til rovvilt er god dyrevelferd. Vi mener at denne indikatoren kan brukes, men ikke bare i forhold til dyrevelferd.

Vi foreslår en ny indikator for å illustrere andel kalveslakt i forhold til totalt reintall (eventuelt simletall). Denne indikatoren vil vise hvor mye kalv som er til overs til slakt etter tap og påsett. Denne indikatoren er beskrevet under kriterium 4.

3.4. Forekomst av sykdommer

Sykdommer og parasitter hos rein kan skyldes flere årsaker, f.eks. klimaendringer, stress, dyretetthet, m.m. Slik vi forstår det, skal dette være en kvalitativ indikator som beskriver sykdomsbilde på rein. Svakheten ligger i om det gir sammenligningsgrunnlag mellom områder. Vi vet heller ikke om Mattilsynet eller Veterinærinstituttet har så grundig informasjon om sykdomsbilde at det er en god indikator. Denne kan utelates hvis det ikke fins systematisk oversikt over sykdommer og parasitter hos rein fordelt på år og reinbeiteområde.

Vi antar at det er mulig å få opplysninger om kassasjon av rein ved slakteri. Det kan være en indikator på dyrevelferd dersom slakteriene kan oppgi årsaken til kassasjon. Departementet bør vurdere om slakterienes rapportering skal inneholde årsaker til kassasjon som har sammenheng med dyrevelferd. Nedklassering av slakt kan også knyttes til kondisjon og dyrevelferd. Vi kjenner for lite til grunnlaget for klassering til å vurdere om det er en brukbar indikator.

Kriterium 4: Tap av rein til rovvilt reduseres

Vårt forslag: Tap av rein reduseres

Foreslåtte indikatorer

4.1 Andel omsøkt og erstattet tap av rein

Datagrunnlaget baserer seg på andel omsøkt og erstattet tap av rein som Miljødirektoratet utarbeider årlig. Det gir opplysninger om reneiers egen vurdering av hvor store rovvilttapene er, sammenlignet med det som erstattes. Denne indikatoren er interessant når det gjelder reindriftens egen vurdering og kunnskap om rovvilttap. Den kan også knyttes knyttet til tradisjonell kunnskap. Indikatoren kan brukes for å vise misforholdet mellom reindriftens egne vurderinger og erstattet tap.

4.2 Erstattede rovvilttap i andel av reintall

Rovvilttap fører til at siidaandelene reduserer slakteuttaket for å unngå at reintallet går for mye ned. Derfor blir rovvilttap kompensert ved å slakte mindre. Vi mener at indikatoren kan brukes hvis den tar med slakteuttak som en tilleggsfaktor. Indikatoren må uansett gå så langt tilbake i tid som mulig. Samtidig bør den kunne sammenlignes med den generelle tapsutviklingen. Det gjør

indikatoren mer innfløkt. Vi mener at våre forslag til nye indikatorer vil være bedre i forhold til kriteriet, se under.

Forslag på ny indikator:

Vi foreslår en ny indikator som er knyttet til totaltap av rein. En slik indikator viser tapsutviklingen over tid, uten at den er knyttet til én bestemt faktor. Tapssammenhengene i reindriften kan knyttes til rovvilt, arealpåvirkning av inngrep, forstyrrelser, klima, m.m. For å illustrere bærekraften i reindriften er det totaltapet som er viktig, uavhengig av årsak.

Indikatoren vi foreslår, er basert på andel kalveslakt i forhold til totalt reintall (eventuelt simletall). Denne indikatoren vil vise hvor mye kalv som er til overs til slakt etter tap og påsett. Samtidig vet vi at kalver er mer utsatt for tap enn voksne dyr. Derfor er kalv en god faktor å knytte kriteriet til. Vi mener at denne indikatoren vil gi en god illustrasjon på ulikhetene i tapssituasjonen mellom reinbeiteområder.

Indikatoren kan utvikles videre ved å sammenligne den med arealpåvirkning slik vi har gjort i analysen i vedlegg 2. Den kan også videreutvikles ved å sammenligne den med prioriterte rovviltområder. Det kan gjøre det mulig å knytte totaltapet på kalv til flere sammenhenger. Dette er en analyse vi ikke har prøvd ut og må derfor ta et forbehold om det er mulig.

4.3 Fravær av prioriterte rovviltområder i kalvingsområder

Denne indikatoren sier svært lite om rovvilttap i reindriften. Rapporten refererer til rovviltforliket fra 2011 som sier at det ikke skal være rovvilt som representerer skadepotensial i kalvingsområdene. Vi antar at denne føringen er lagt til grunn i alle forvaltningsplaner for rovvilt. Vi mener at denne indikatoren kan utelates fordi den ikke sier noe om tap av rein til rovvilt.

Forslag på ny indikator:

Vi foreslår en ny indikator for hvert reinbeiteområde som viser antall reinbeitedistrikt som har prioriterte rovviltområder innenfor sine grenser, fordelt på årstidsbeiter og type rovvilt (først og fremst jerv, gaupe og bjørn). Indikatoren kan også knyttes til øvre reintall per reinbeitedistrikt. Den må nødvendigvis få et annet navn, for eksempel «prioriterte rovviltområder i reinbeitedistrikter».

Forslag på ny indikator:

En annen indikator som sier noe om rovviltbelastningen, er fastsatte bestandsmål og årlige registreringer av bestander. Bestandsmål og registrerte bestander kan fordeles på antall reinbeitedistrikt eller i forhold til reintall. Det vil si noe om rovviltbelastningen hvert enkelt reinbeiteområde bærer.

Kombinasjon av de tre nye indikatorene

Under kriteriet «tap av rein reduseres» foreslår vi derfor tre nye indikatorer. Disse kan brukes hver for seg. De kan også analyseres i forhold til hverandre, og analyseres med «nærhet til tekniske inngrep». Vi understreker at vi bare har testet dette ut i forhold til nærhet til tekniske inngrep, men at det kan finnes utviklingsmuligheter til de andre to indikatorene vi foreslår.

Kriterium 5: Et velfungerende internt selvstyre

Foreslåtte indikatorer

5.1 Antall distrikter med oppdaterte og godkjente bruksregler

Dette er en indikator som ikke nødvendigvis sier noe om kriteriet. Et reinbeitedistrikt i Nordland kan gjerne ha «gamle» bruksregler, uten at det betyr at distriktet ikke er bærekraftig. Det skyldes at det er lite behov for endringer i bruksreglene, særlig når det gjelder beitebruken. Derfor vil arbeidet med oppdatering ikke kjennes påtrengende internt. Denne indikatoren kan utelates hvis den ikke har stor betydning i andre reinbeiteområder.

5.2 Antall pålegg for brudd på bruksregler

Vi mener at denne indikatoren har minimal betydning for reindrift i Nordland. Vi får sjelden orientering om brudd på bruksregler. Bruksreglenes system er slik at interne uenigheter løses på lavest mulig nivå. Det blir sikkert gjort også, uten at Statsforvalteren er involvert eller får informasjon om det. Det kan hende at indikatoren har større betydning i Finnmark og kan derfor vurderes ut fra det.

5.3 Distrikter som mottar distriktstilskudd

Denne indikatoren sier mye om det interne selvstyret i forhold til avvikling av årsmøte, behandling av årsmøtesaker og styrefunksjonen. Den er knyttet til gjeldende forskrift om distriktstilskudd. Hvis forskriften endres, må indikatoren vurderes på nytt. Vi mener at indikatoren kan brukes.

5.4 Antall meklinger

Dette skal være en indikator på antall meklinger etter reindriftslovens bestemmelser som er gjennomført av Statsforvalteren. Vi tror ikke at dette er en god indikator. Det skyldes at interne konflikter i Nordland er sammensatte og ofte knyttet til personlige relasjoner som en mekling vanskelig kan løse. Denne indikatoren kan utelates hvis den ikke har stor betydning i andre reinbeiteområder.

Annen mulig indikator

I forbindelse med behandling av merkesaker har vi registrert at mange søknader ikke er drøftet internt i distriktet før den sendes til merkenemnda. Dermed blir det forventet at merkenemnda skal ivareta den interne drøftingen som egentlig tilligger det interne selvstyret. Reinmerker har stor betydning i fellesskapet og er selve grunnlaget for en velordnet reindrift og et fungerende selvstyre. Vi foreslår at departementet vurderer en ny indikator:

Antall merkesøknader behandlet av distriktet før søknad sendes i prosent av totalt antall søknader. Dette er oversikter som Statsforvalteren kan utarbeide.

Kriterier og indikatorer for økologisk bærekraftig reindrift

Kriterium 6: Reindriften har tilgang på beiteressurser av god kvalitet

Vi foreslår en ny indikator som dekker det nye kriteriet vi har foreslått «tap av reindriftsareal», se omtale innledningsvis. Denne kan også brukes i forhold til kriterium 6.

Foreslåtte indikatorer

6.1 Lavbeitene i Finnmark (andel lavrik mark av totalt areal)

Denne indikatoren har ingen funksjon i Nordland. Den gir heller ingen sammenligningsgrunnlag mellom reinbeiteområder. Selv om satellitt-kartlegging skulle dekke alle reinbeiteområder, er det en teknisk vanskelig indikator for vinterbeiter som ikke har sammenhengende lavbeiteområder. Klimatiske forhold spiller også en stor rolle for om beitet som kartlegges, er tilgjengelig. Vi mener at denne indikatoren kan utelates.

6.2 Dyretetthet (rein per arealenhet)

Denne indikatoren sier lite om tilgangen på beiteressurser hvis ikke arealinngrep/arealbeslag blir trukket fra. Indikatoren kan utelates.

I stedet foreslår vi å bruke en annen indikator:

Oversikt over inngrepsfrie områder (INON) og SSB-analyse av avstand til tekniske inngrep, jf. beskrivelse under kriteriet «tap av reindriftsareal».

Kriterium 7: Reindriftens arealressurser blir ivaretatt

Foreslåtte indikatorer

7.1 Oppdateringer av arealbrukskart

Denne indikatoren er et viktig planleggingsverktøy. Den gir muligheter for planleggere å ivareta reindriftens arealressurser. Indikatoren kan brukes, men den sier lite om effekten i forhold til kriteriet.

7.2 Statsforvalterens dialog med kommuner om reindriftens arealbruk

Denne kvalitative indikatoren er vanskelig å måle og sammenligne fra år til år. Vi anbefaler at denne indikatoren utelates dersom den ikke kan konkretiseres. Vi antar at Statsforvalteren fortsatt skal rapportere årlig på dette i forbindelse med embetsoppdraget. Vi mener at vår rapportering om dialog med kommunene, ikke kan brukes i vurderingen av reindriftens bærekraft.

7.3 Distrikter med oppdaterte distriktsplaner (ikke eldre enn fem år)

Jf. våre merknader under indikatoren 5.1. I Nordland kan distriktsplaner eldre enn 5 år, være gode og gi nødvendige opplysninger i forbindelse med offentlig planlegging. Denne indikatoren kan utelates hvis den knyttes kun til femårige oppdateringer.

7.4 innsigelser fra Statsforvalteren i plansaker

Innsigelser sier noe om hvor ofte Statsforvalteren må bruke dette virkemidlet overfor kommuner og tiltakshavere. Denne indikatoren kan brukes dersom den også har med innsigelser som løses regionalt, og ikke bare de innsigelsene som går til KMD til avgjørelse. Datagrunnlaget finnes hos Statsforvalteren.

7.5 Distriktenes erstatninger for arealtap

Denne indikatoren gir ingen oversikt over tidligere arealtaptap. For å få tilgang til årlige erstattede arealtap må vi ha tilgang til reinbeitedistriktenes regnskaper. Da må distriktet oppfylle vilkårene for å få distriktstilskudd. Vi tviler på om dette er en god indikator fordi den ikke gir gode nok opplysninger om samtlige reinbeitedistrikt. Indikatoren kan utelates.

Kriterier og indikatorer for økonomisk bærekraftig reindrift

Kriterium 8: Reindriften utvikler produkter som markedet etterspør

Foreslåtte indikatorer

8.1 Prisutvikling

8.2 Totalproduksjon av reinkjøtt

8.3 Lagerbeholdning

Alle disse indikatorene kan si noe om produksjon og etterspørsel etter reinkjøtt. Vi tviler på at det sier særlig mye om den økonomiske bærekraften mellom reinbeiteområdene. Til det er resultatmålene i totalregnskapet bedre egnet.

Kriterium 9: Det utvikles tilleggsnæringer i tilknytning til reindrift

Foreslåtte indikatorer

9.1 Bedrifter som får støtte over reindriftsavtalen til utvikling av tilleggsnæringer

Dette kriteriet kan si noe om nyetableringer knyttet til tilleggsnæringer i reindrift. Indikatoren kan brukes, men sier ikke noe om tilleggsnæringer som allerede er etablert. En annen indikator er å registrere antall siidaandeler som driver med tilleggsnæringer. Svakheten er at slike opplysninger bare omfatter de siidaandeler som oppnår tilskudd over reindriftsavtalen.

Kriterium 10: Reindriftnæringen har balanse mellom inntekter og kostnader over tid

Foreslåtte indikatorer

10.1 Resultatmålene i totalregnskapet

Indikatoren er viktig hvis den relateres til områdenivå. Den har liten verdi hvis den bare viser totaltallene i samlet reindrift i Norge, jf. tabell 6.3 i arbeidsgruppas rapport. En slik tabell som brukes i rapporten, vil ikke si noe om den økonomiske utviklingen i reinbeiteområdene over tid.

10.2 Antall og prosentandel av siidaandelsledere som har næringsinntekter over 50 000

Denne indikatoren viser egentlig hvor stor andel av siidaandelene som kan være berettiget til tilskudd med dagens forskrift (tilskudd til siidaandeler og tamreinlag). Erfaringen fra Nordland er at antall siidaandeler som oppnår tilskudd, har gått ned de siste 10 - 15 åra. Vi mener at denne indikatoren ikke er spesielt god i forhold til kriteriet og kan utelates.

Vi foreslår en annen mulig indikator som gir oversikt over andel siidaandeler som oppnår tilskudd av det totale antall siidaandeler i reinbeiteområdet. Svakheten med denne og andre indikatorer som er knyttet til vilkårene for å få tilskudd, er at sammenligningsgrunnlaget over år endres dersom forskriftene blir endret.

10.3 Antall siidaandelsledere som oppnår fullt reindriftsfradrag

Denne indikatoren kan brukes for å gi en viss informasjon om næringsinntektene i siidaandeler som oppnår tilskudd. Indikatoren omfatter bare siidaandeler som oppnår tilskudd med dagens regelverk. Vi mener det er mer interessant å bruke indikatoren som vi foreslår under 10.2.

10.4 Antall siidaandelsledere som har lønns- eller næringsinntekt fra annet enn reindrift

Også denne kan brukes, men er avhengig av at siidaandelen er berettiget til tilskudd. Det vil være vanskelig å innhente næringsoppgaver fra siidaandeler som ikke søker eller er berettiget til tilskudd, jf. vår merknad til indikator 9.1.

Kriterium 11: Reindriften har god produktivitet

Foreslåtte indikatorer

11.1 Slakteuttak

11.2 Totalproduksjon per livrein

11.3 Utvikling i arbeidsforbruk

Disse indikatorene vil ha liten funksjon i områder med lite slakteuttak og store tap. De kan utelates sammen med kriteriet.

Kriterier og indikatorer for kulturell bærekraftig reindrift

Kriterium 12: Tradisjonell kunnskap inngår i som en del av kunnskapsgrunnlaget i forvaltningen

Foreslåtte indikatorer

Arbeidsgruppa beskriver ingen kvantitative indikatorer, men foreslår at årlig rapportering skal beskrive betydningen av dialog og konsultasjoner med reindriften. Her trengs det en tydeligere beskrivelse for hvordan forvaltningen både skal bruke tradisjonell kunnskap og rapportere på det. En slik rapportering vil bare omfatte statsforvalterens rapportering slik vi forstår det.

Vi foreslår at departementet vurderer nærmere hvordan indikatoren kan brukes. Et forslag er å utarbeide et metodeskjema der statsforvalteren kan krysse av for ulike faktorer som har betydning.

Kriterium 13 Det tradisjonelle reinmerket opprettholdes og brukes

Foreslåtte indikator

13.1 Antall registrerte og aktive merker

Indikatoren forteller hvor mange registrerte merker som er i bruk. Den forteller lite om den kulturelle bærekraften og kan utelates sammen med kriteriet.

Kriterium 14: Samisk språk er en viktig del av reindriftskulturen

Vi mener at en familiebasert reindrift er det beste kriteriet knyttet til kulturell bærekraft.

Foreslått indikator

14.1 Andel skjema for reindriftsutøvere tilgjengelig på samisk

Arbeidsgruppa foreslår en indikator som viser hvor stor andel skjemaer som er tilgjengelig på samisk hos statsforvalter og direktorat. En slik indikator kan brukes. Det kunne vært interessant å få registrert antall brukere av samiskspråklige skjemaer per år. Departementet får vurdere om det kan være en tilleggsindikator.

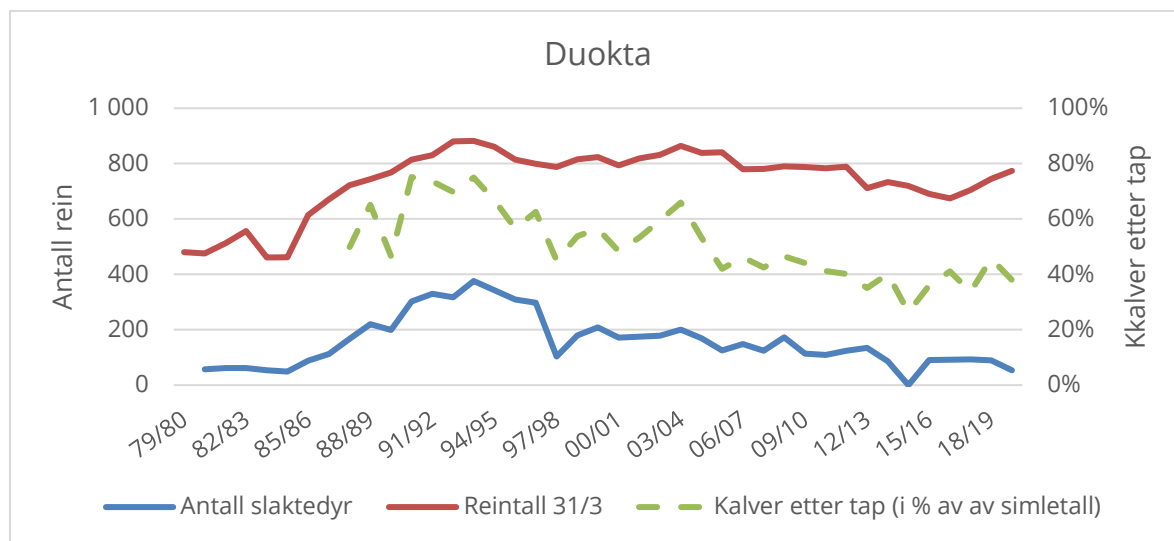

Er det en sammenheng mellom tap av reinkalver og nærhet til større tekniske inngrep?

Av Stein Tage Domaas, Øyvind Skogstad og Christian Brun-Jenssen

Innledning

Tapssituasjonen i Nordland reinbeiteområde (Nordland) har vært utfordrende i mange år. Trenden de siste 20 – 30 årene har vært at tapene bare har økt, og nå har vi en situasjon der tapene utgjør mellom 50 og 70 prosent for de ulike reinbeitedistriktene. Figur 1 viser utviklingen for Duokta reinbeitedistrikt. En veldig synlig konsekvens av denne utviklingen er at mange distrikt har relativt få eller ingen kalv til slakt, tabell 1.

Figur 1- Reinbeitedistrikt Duokta som eksempel på utvikling i tap av kalver, samt følgene for antall slakede dyr. Kilde: Ressursregnskap for reindriftsnæringen.

Tabell 12.2. Antall kalver (miessi) slaktet de siste 9 driftsårene, basert på data fra listeførte/registrerte slakteribedrifter.

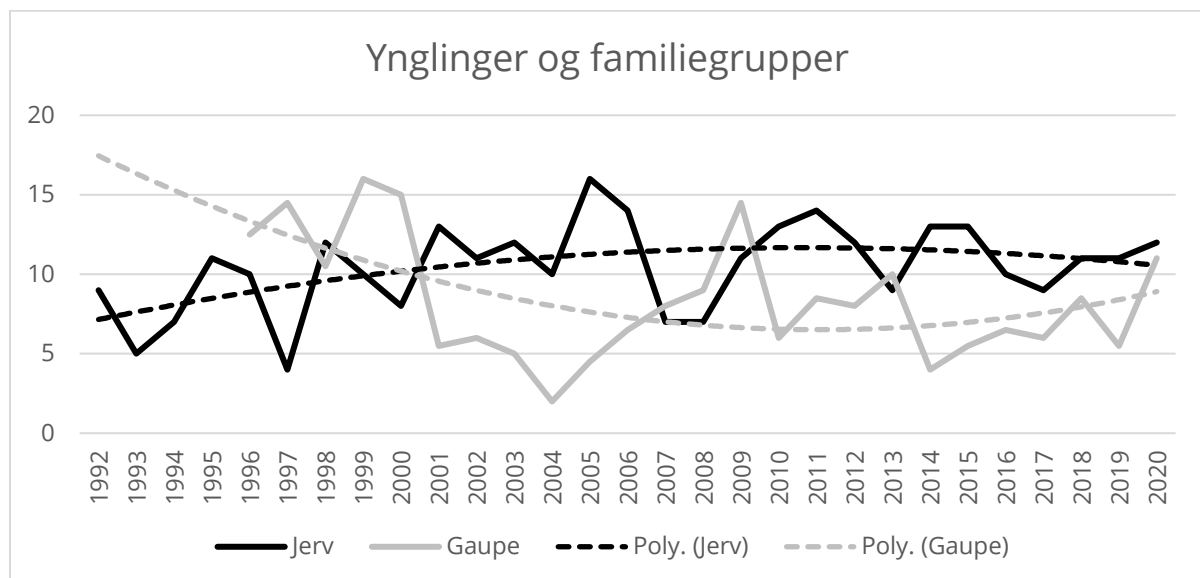
Reinbeitedistrikt/Siida	Antall slakede kalver								
	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20
18 - Voengelh-Njaarke	250	306	94	236	228	93	98	66	17
20 - Jillen-Njaarke	53	56		50	22	61	3	23	12
19 - Byrkije	385	197	282	478	399	452	387	395	381
21 - Røssåga/Toven	3			26	44	103	147	350	203
23 - Hestmannen/Strandtindene	103	129		32	86	86	147	46	59
22 - Ildgruben	172	248	217	219	157	168	188	275	217
24 - Saltfjellet	436	96	346	259	216	303	233	402	441
25 - Balvatn		48	153						
26 - Duokta	58	58	46		47	36			
27 - Stajggo/Hábmer	7	26	15	1		31			
28 - Frostisen		23	21			17			
29 - Skjomen									
NORDLAND	1467	1187	1174	1301	1199	1350	1203	1557	1330

Tabell 1 - Antall kalver slaktet de 9 siste årene i Nordland for de ulike reinbeitedistriktene. Kilde: Ressursregnskap for reindriftsnæringen 2019-2020.

Det kan være mange grunner til at rein tapes. Påkjørsler på vei og jernbane for eksempel, men også mer udefinerbare og udokumenterbare årsaker som sult og sykdom. Men rovvilt er nok den største enkeltårsaken til tap. Det er utfordrende å dokumentere slike tap, og det er kun ca 5 prosent som blir dokumentert tatt av rovvilt.

Lav dokumentasjonsgrad på rovvilttap skaper i seg selv utfordringer for forholdet mellom forvaltninga og reindriften når bl.a. erstatninger skal beregnes. For Nordland sitt vedkommende skaper det en ekstra utfordring at tapstallene har vært økende i 20 – 30 år, samtidig som antallet registrert og beregnet rovvilt har vært tilnærmet uendret. Figur 2 viser antallet beregnede familiegrupper for gaupe og jerv i Nordland de siste tretti årene. Samtidig er situasjonen for kongeørnbestanden i Norge god, og har ligget innenfor bestandstallet de siste 10 årene. «Dagens bestand vurderes som stabil og innenfor Stortingets nasjonale mål.» (Rovdata).

Det at tapssituasjonen forverrer seg mens mengden rovvilt fremstår som relativt konstant i samme periode gir grunn til å tenke at her må det være flere forhold som spiller sammen og skaper sumeffekter. Her er det viktig å presisere at i denne artikkelen tar vi ikke stilling til om mengdevurderingen av rovvilt eller erstatningsutmålingene er riktige, kun at når to forhold utvikler seg ulikt, er det stor sannsynlighet for at det er flere forhold som spiller inn på sluttresultatet.

Figur 2 - Registrerte og beregnede ynglinger og familiegrupper i Nordland de siste tretti åra. Kilder: Rovbase og Rovdata.

Fem utenforliggende og overordna forhold påvirker reindriften direkte og indirekte over tid

Arealinngrep, arealbruk, rovvilt, klimaendringer og topografi/geografi er de fem viktigste utenforliggende og overordna forholdene som påvirker reindriften direkte og indirekte. For å forstå forholdene i Nordland er det viktig å ha et riktig bilde av geografi og topografi. Lange, tynne Nordland, delt på langs av jernbane og vei, er annerledes enn for

eksempel Finnmark, og utfordringene kan være ulikt store og dermed komme frem på ulike måter.

Klimaet er ulikt fra nord til sør i Reindriftnorge og klimaendringene vil kreve større fleksibilitet og endra bruk av områder. Dermed kan det være, og bli, ulike behov og ulike løsninger i de ulike områdene.

Roviltproblematikken skal vi la ligge, og nøye oss med å konstatere at den dokumenterte og beregnede mengden rovilt har vært relativt stabil i Nordland i den perioden vi ser på her.

Med arealbruk mener vi aktivitet som er knyttet til arealer. Det kan være alt fra motorferdselløyper til alle slags gode folkehelseiltak i naturen. Footprinten er vanligvis minimal, men intensiteten av bruken varierer og for reindriften er påvirkninga ulik.

For fysiske arealinngrep gjelder mye godt det samme, men footprinten kan være mye større, alt etter hva slags type inngrep vi snakker om. Intensiteten av bruken vil også variere, slik at slutteffekten på reindriften er utfordrende å beregne.

For en hytte vil f.eks footprinten være 100 m², mens influensområdet er ca 80 km². For et hyttefelt på 10 hytter vil footprinten bli vesentlig større (ca 50 da), mens influensområdet bare øker litt (85 km²). I tillegg vil bruken ti-dobles.

I forvaltningen prøver vi å operasjonalisere dette, basert på den kjente forskningen, ved å bruke begrepet unnvikelsessoner.

Unnvikelsessoner

Her vil vi vise til Statistisk sentralbyrås «SSB ANALYSE 2020/16 - Utbygging får konsekvenser for reinbeiteområder». «Enkelte studier av vindkraftanlegg i Norge og Sverige har funnet at reinsdyr har redusert bruk av områder opp til 5 kilometer fra anlegget. I andre undersøkelser har det vært observert påvirkningssoner på opptil 15 kilometer for vindkraftanlegg, 15 kilometer for turistanlegg og 30 km for turstier.»

Vi viser også til NINA Rapport 1305/17 «Vindkraft og reinsdyr – en kunnskapssyntese.»

I forvaltningen har vi operasjonalisert dette til unnvikelsessoner på 1, 3 og 5 km fra inngrep og aktivitet. Nærmere enn 1 km unngår 95 % av reinen å bruke området, mens de mest sårbare dyrene, drektige simler og simler med kalv, unngår å bruke områdene som er nærmere enn 5 km fra inngrep og aktivitet.

SSB ANALYSE 2020/16 viser at for Nordland er 50 % av reindriftsarealet nærmere bebyggelse og infrastruktur enn 1 km, 70 % nærmere enn 3 km og 90 % nærmere enn 5 km. Det er bare Troms som har større nærhet til bebyggelse og infrastruktur enn Nordland.

Inntil nå har fokuset på konsekvensene av forstyrrelsene i hovedsak vært en effekt av gradert tap av beiteland og konsekvensene av at dyr ikke roer seg ned. Følgene av dette er vanligvis beskrevet som merarbeid for reindriftsutøverne og tap av vekt/slaktevekt for kalver og voksne dyr.

Hvorledes intensiteten av bruken virker inn på reindriften er det lite data på, men sannsynligheten er stor for at økt bruk/aktivitet vil føre til en grad av økt forstyrrelse.

I denne studien vil vi se på om det er mulig å finne noen sammenhenger mellom tapssituasjonen i reindriften i Nordland og arealbruk/arealinngrep.

Metode

For å se på forholdene i reindriftnæringa har vi brukt informasjon fra Ressursregnskap for reindriftnæringen. I denne studien bruker vi tall fra Ressursregnskap 2019/2020 til å beregne en kalveslaktfaktor (Ksf) som prosentandelen av registrert slaktet kalv i forhold til reintall. Vi vurderer det til å være en faktor som signaliserer tilstanden i distriktet og samtidig kan den sammenlignes mellom distrikt. Der det er 0 slakt har vi satt inn tallet 1 for å få en faktor.

Vi har også hentet tallene for prosentvist tap kalv, prosentvist tap voksne, prosentvist totaltap, prosentvist tap av kalv før merking, prosentvist tap av kalv etter merking og prosentvist totaltap av kalv fra Ressursregnskapet.

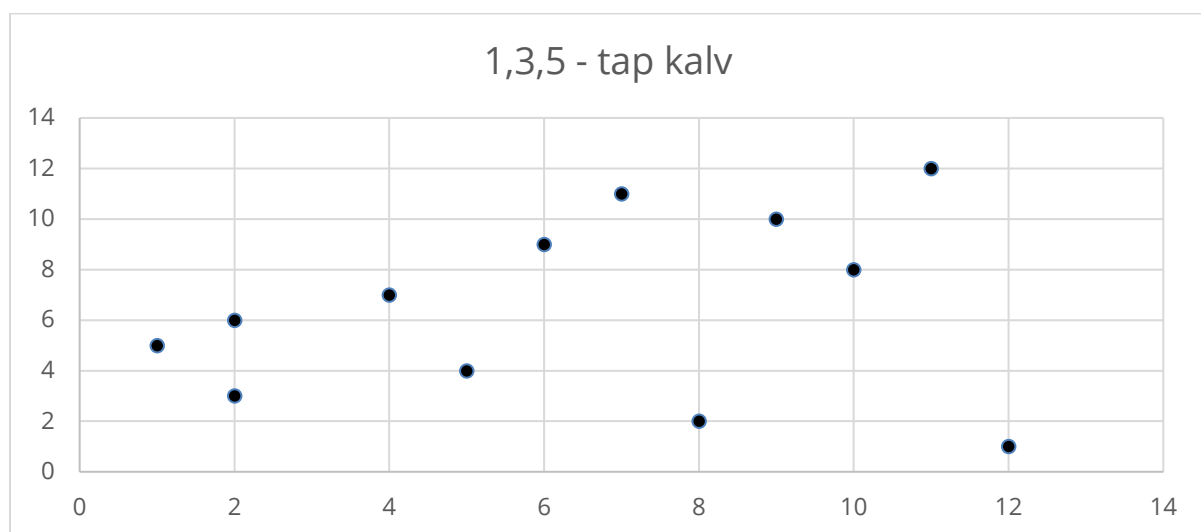
Graden av nærhet til tekniske inngrep har vi funnet ved å utføre en overlagsanalyse i et geografisk informasjonssystem (GIS) på temalagene Reinbeitedistrikt (i Nordland) og INON2018 (Inngrepsfrie naturområder i Norge) som har en sonering på 1, 3 og 5 km i avstand fra større tekniske inngrep. Dette temalaget har ikke med mindre inngrep, som hyttefelt og lignende, men det er det mest detaljerte temalaget som finnes ferdig innenfor temaet.

Distriktene ble nummerert fra 1 til 12 og tallene i de ulike tabellene ble rangert fra 1 til 12, der 1 er dårligst og 12 er best. I tabellen er det lagt på farger i tråd med fargebruken i Ressursregnskapet for lettere å kunne se sammenhenger.

Deretter ble det kjørt en korrelasjonsanalyse mellom tallene. Denne ble visualisert både som tall og plott i figurer. I plottene oppførte to distrikt seg annerledes enn resten. Disse to ble da utelatt fra datasettet og ny korrelasjonsanalyse ble kjørt.

Resultat

Figur 3 viser plottet av korrelasjonsanalysen mellom graden av nærhet til større inngrep og tap av kalv for alle tolv reinbeitedistriktene i Nordland. Vi vurderer at plott (8,2) og (12,1) oppfører seg så vidt annerledes at de tas ut av datasettet i de videre analysene.

Figur 3 - Plott over korrelasjonen mellom graden av nærhet til større tekniske inngrep og tap av kalv.

I tabell 2 har vi samlet rangeringen av 8 forhold som vi mener kan ha innvirkning på hverandre for de resterende 10 distriktene. Det er Ksf-kalveslaktfaktor, prosentvist tap kalv, prosentvist tap voksne, prosentvist totaltap, avstand til større tekniske inngrep, prosentvist tap av kalv før merking, prosentvist tap av kalv etter merking og prosentvist totaltap av kalv. Denne rangeringen er utgangspunktet for korrelasjonsanalysen vist i tabell 3.

		Tap	Tap	Tot.		Tap	Tap	Tot.
	Ksf	Kalv	Voksne	Tap	1,3,5	F-M	M-Et	F-Et
1	1	5	5	5	4	1	10	3
2	2	1	6	2	5	8	1	1
3	6	2	6	3	3	3	5	2
4	7	2	1	1	6	10	3	4
6	5	6	4	6	9	7	6	6
7	3	9	2	8	10	2	12	8
8	4	4	11	7	7	3	11	12
10	9	7	3	4	11	12	2	4
11	11	10	10	10	8	5	8	9
12	12	11	9	11	12	9	6	10

Tabell 2 – Rangering av 8 faktorer for 10 av de 12 distriktene i Nordland. Rangering: Ksf-kalveslaktfaktor, prosentvist tap kalv, prosentvist tap voksne, prosentvist totaltap, avstand til større tekniske inngrep, prosentvist tap av kalv før merking, prosentvist tap av kalv etter merking og prosentvist totaltap av kalv. Denne rangeringen er utgangspunktet for korrelasjonsanalysen.

		Tap	Tap	Tot.		Tap	Tap	Tot.
	Ksf	Kalv	Voksne	Tap	1,3,5	F-M	M-Et	F-Et
1,3,5	0,6	0,8	0,0	0,6	1,0	0,5	0,1	0,6

Tabell 3 – Her ser vi korrelasjonen mellom avstand til større inngrep og de andre faktorene

Diskusjon

Etter vårt syn er det mest spennende resultatet i denne studien den store sammenhengen dataene viser mellom tap av kalv og nærhet til større tekniske inngrep (0,8). Sammenholder vi dette med korrelasjonen i forhold til tapstidspunkt, der tap før merking har en korrelasjon på 0,5 og etter kun 0,1, peker dette mot at kalvingsland/vårbeite er en utsatt og kritisk beitetype for framtida til reindriften i Nordland.

Det er også interessant at denne studien ikke finner noen sammenheng (0,0) mellom tap av voksne dyr og nærhet til større tekniske inngrep.

Studien sier ingenting om hva sammenhengen mellom tap av kalv og nærhet til større tekniske inngrep består i.

I og med at det er begrensede datasett som inngår i denne studien må det ytterligere studier til for å kunne forstå om dette er noe særlig for Nordland, eller om det har en større allmenngyldighet.